

CEMAT (2000) 2

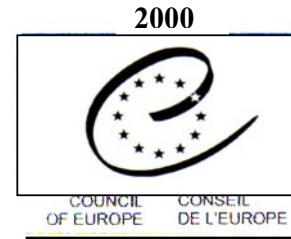
**Conferința europeană a Miniștrilor responsabili
cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT)**

Principii directoare pentru Dezvoltarea teritorială durabilă a Continentului european

elaborate de către **Comitetul Înalților Funcționari**

Hanovra, 7- 8 septembrie 2000

CEMAT (2000) 2

**Conferința europeană a Miniștrilor responsabili
cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT)**

Principii directoare pentru Dezvoltarea teritorială durabilă a Continentului european

elaborate de către **Comitetul Înalților Funcționari**

Hanovra, 7- 8 septembrie 2000

Prefață

Integrarea teritorială a Europei este un proces permanent care se realizează cu pași mici și **în care cooperarea transfrontalieră între Statele membre ale Consiliului European**, mai ales a regiunilor și municipalităților europene, joacă un rol cheie. În acest context, **Principiile directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european**, adoptate de Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (Hanovra, 7 și 8 septembrie 2000) constituie, fiind o viziune a unei Europe integrate, un document politic de referință pentru numeroasele acțiuni și inițiative de amenajare a teritoriului pe continentul european și, în mod deosebit, pentru cooperarea transnațională și internațională. Activitățile politice de amenajare a teritoriului ale Conferinței Europene a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului din cadrul Consiliului European sunt o condiție importantă pentru urmărirea unei integrări armonioase a continentului european, în măsura în care ele atrag atenția asupra **dimensiunii teritoriale a democrației și a politicii de coeziune socială**. Adoptarea **Principiilor directe** și luarea lor în considerare în deciziile relative la amenajare contribuie diferențiat la facilitarea cooperării pe ansamblul Europei vizând să creeze o Europă mai echilibrată și mai durabilă din punct de vedere regional.

Principiile directe țin cont, în sensul conceptului de dezvoltare durabilă, de necesitățile tuturor locuitorilor regiunilor europene fără să compromită drepturile fundamentale și perspectivele de dezvoltare ale generațiilor viitoare. Ele vizează mai ales să pună în coerență așteptările economice și sociale în raport cu teritoriul cu funcțiunile ecologice și culturale ale acestuia, și astfel să contribuie la o dezvoltare teritorială la scară mare, durabilă și echilibrată. Punerea lor în aplicare necesită în consecință o cooperare strânsă între amenajarea teritoriului și politicile sectoriale care influențează prin deciziile lor structurile teritoriale ale Europei (politica de dezvoltare teritorială). Principiile directe țin cont de asemenea de cooperarea internațională la nivel global, așa cum este realizată în cadrul Comisiei pentru Dezvoltare Durabilă a Națiunilor Unite.

Pe 30 ianuarie 2002, Comitetul de Miniștri al Consiliului European a adoptat Recomandarea Rec (2002) 1 către Statele membre privind Principiile directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european, recunoscând că ele constituie:

- o contribuție importantă pentru punerea în aplicare a strategiei de coeziune socială adoptată de șefii de stat și de guvern ai Statelor membre ale Consiliului European la cea de a 2-a Întâlnire la Vârf din 1997;
- un document de orientare politică luând în considerare lucrările pertinente ale Consiliului European și organismelor sale, mai ales cele ale Adunării Parlamentare și a Congresului Puterilor Locale și Regionale din Europa al acesteia, în domeniul politicii de amenajare a spațiului la scara continentului, și care poate contribui la întărirea procesului de integrare europeană pe calea unei cooperări transfrontaliere, interregionale și transnaționale;
- strategie coerentă de dezvoltare integrată și echilibrată a continentului european care, bazându-se pe principiile subsidiarității și reciprocității, întărește competitivitatea, cooperarea și solidaritatea colectivităților locale și regionale dincolo de frontiere, și care contribuie astfel la stabilitatea democratică a Europei.

Comitetul de Miniștri recomandă astfel Statelor membre ale Consiliului Europei să folosească Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european ca document de referință pentru măsurile de amenajare și de dezvoltare a teritoriului, să le pună în aplicare, într-un mod adecvat, în proiectele de amenajare a teritoriului, și de a urmări înființarea serviciilor guvernamentale și administrative care să permită facilitarea unei mai bune integrri teritoriale ale diferitelor părți ale Europei.

Viitoarea Conferință Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului, care se va ține la Liubiana pe 16 și 17 septembrie 2003, va avea ca scop **“Punerea în aplicare a strategiilor și perspectivelor pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european”**.

Consiliul Europei este bucuros să prezinte aceste Principii directoare la Întâlnirea Mondială la Vârf a Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă care se ține la Johannesburg între 26 august și 4 septembrie 2002, ca pe o contribuție la punerea în aplicare a Programului de Acțiune 21 al Națiunilor Unite adoptat la Rio, și mai ales la capitolul său relativ la concepția integrată a planificării și gestionării terenurilor, fiind în același timp un început al unui **dialog intercontinental**.

Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european reprezintă pentru Statele membre ale Consiliului Europei, inclusiv regiunile și localitățile lor, un cadru flexibil și orientat către viitor în serviciul cooperării. Ele constituie o viziune sau o concepție directoare pentru dezvoltarea durabilă și sunt destinate organelor politice și societale care, prin activitățile lor cotidiene în interiorul și exteriorul guvernelor și administrațiilor, ne pregătesc viitorul.

Walter SCHWIMMER
Secretar General al Consiliului Europei

CONSILIUL EUROPEI COMITETUL DE MINIȘTRI

Recomandarea Rec (2002) 1 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a Continentului european

(adoptată de Comitetul de Miniștri pe 30 ianuarie 2002,
la cea de-a 781-a Reuniune a Delegațiilor Miniștrilor)

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, conform termenilor articolului 15.b
a Statutului Consiliului Europei,

Apreciind că coeziunea socială a Europei, care a fost definită de șefii de Stat și de Guvern ai Statelor membre ale Consiliului Europei în cadrul celei de-a doua Întâlniri la Vârf din 10 și 11 octombrie 1997 ca fiind unul din obiectivele majore ale Consiliului Europei, va trebui să se sprijine pe o politică de dezvoltare durabilă a spațiului, care să fie în măsură să concilieze exigențele sociale și cele economice legate de spațiu cu funcțiunile ecologice și culturale ale acestuia din urmă;

Considerând că unul din obiectivele Consiliului Europei este întărirea democrației locale și regionale ale Europei, și că aceasta este obținută printr-o dezvoltare teritorială mai bine echilibrată a continentului european;

Conștient de faptul că Consiliul Europei este organizația europeană în cadrul căreia toate Statele europene pot coopera pe picior de egalitate, și că Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului ai Statelor membre ale Consiliului Europei (CEMAT) și Comitetul său constituie instanța politică potrivită pentru a contribui la coordonarea obiectivelor și strategiilor comune ale dezvoltării spațiului pe ansamblul teritoriului european;

Convinși că cooperarea transeuropeană, interregională și transfrontalieră între State, regiunile și colectivitățile locale, în materie de amenajare a spațiului, va trebui să fie întărită, mai ales între țările Europei occidentale și ale Europei centrale și orientale, în vederea asigurării coeziunii sociale a ansamblului continentului european;

Având în minte textele juridice care există la nivel internațional în domeniile protejării și gestionării patrimoniului natural și cultural, a amenajării teritoriului, a autonomiei locale și a cooperării transfrontaliere, mai ales Convenția Culturală Europeană (Paris, 19 decembrie 1954), Convenția relativă la Conservarea Vieții în Sălbăcie și a Mediului Natural al Europei (Berna, 19 septembrie 1979), Convenția pentru Conservarea Patrimoniului Arhitectural al Europei (Grenada, 3 octombrie 1985), Convenția Europeană pentru Protecția Patrimoniului Arheologic (revizuită) (La Valetta, 16 ianuarie 1992), Convenția-cadru Europeană privind Cooperarea Transfrontalieră a Colectivităților sau Autorităților Teritoriale (Madrid, 21 mai 1980) și protocoalele sale adiționale și Carta Europeană a Autonomiei Locale (Strasbourg, 15 octombrie 1985);

Luând în considerare Recomandarea (1984) 2 a Comitetului de Miniștri către Statele membre ale Consiliului Europei relativă la Carta Europeană a Amenajării Teritoriului (Carta de la Torremolinos);

Considerând Recomandarea nr. R (2000) 1 a Comitetului de Miniștri către Statele membre ale Consiliului Europei privind promovarea cooperării transfrontaliere între colectivități sau autorități teritoriale în domeniul cultural și Rezoluția (98) 4 a Comitetului de Miniștri privind Itinerariile Culturale ale Consiliului Europei;

Apreciind că **Principiile directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european** adoptate prin Rezoluția nr.1 relativă la Programul în 10 puncte pentru o integrare mai puternică a regiunilor Europei de la a 12-a sesiune a CEMAT , ținută la Hanovra (Germania) pe 7-8 septembrie 2000, și așa cum figurează ele în anexă, constituie:

- o contribuție importantă la punerea în aplicare a strategiei de coeziune socială adoptată de șefii de Stat și de Guvern ai Statelor membre ale Consiliului Europei la a doua Întâlnire a lor din 1997;
- un document de orientare politică care ține cont de lucrările pertinente ale Consiliului Europei și ale organismelor sale, mai ales cele ale Adunării sale parlamentare și ale Congresului său al puterilor locale și regionale ale Europei (CPLRE), în domeniul politicii amenajării spațiului la scara continentului, și care poate contribui la întărirea procesului de integrare europeană pe calea unei cooperări transfrontaliere, interregionale și transnaționale;
- o strategie coerentă de dezvoltare integrată și echilibrată din punct de vedere regional a continentului nostru care, bazată pe principiile de subsidiaritate și de reciprocitate, întărește competitivitatea, cooperarea și solidaritatea colectivităților locale și regionale dincolo de frontiere, și care contribuie astfel la stabilitatea democratică a Europei;

Reamintind hotărârea sa din 7 februarie 2001 (740/9.1 – CM(2001) 6) de a lua în considerație a Principiilor directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european când se pronunță asupra proiectelor legate de amenajarea teritoriului,

Recomandă Statelor membre ale Consiliului Europei:

- să folosească Principiile directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european, așa cum figurează ele în anexă, ca document de referință pentru măsurile de amenajare și de dezvoltare a teritoriului;
- să pună în aplicare, într-un mod adecvat, aceste Principii directe în proiectele de amenajarea teritoriului;
- de a urmări înființarea de instituții guvernamentale și administrative regionale care să permită facilitarea unei mai bune integrări teritoriale ale diferitelor părți ale Europei.

Cuprins

Prefață	1
I. Contribuția «Principiilor directoare» la strategia de coeziune socială a Consiliului Europei	2
II. Politica de amenajare a teritoriului în Europa: noi provocări și perspective la nivel continental	3
III. Rolul specific al sectorului privat în amenajarea teritoriului	7
IV. Principiile unei politici de amenajare durabilă pentru Europa	10
V. Măsurile de amenajare pentru teritorii caracteristice ale Europei	13
VI. Întărirea cooperării între Statele membre și participarea regiunilor, a municipalităților și a locuitorilor	18
Perspective	21
Anexe	23
Indexul tabelor și hărților	
Harta 1 Statele Membre ale Consiliului Europei	3
Harta 2 Rețeaua paneuropeană de transport	6
Harta 3 Coeziunea socială în Europa	8
Tabelul 1 Europa comparată cu alte regiuni ale lumii	25
Tabelul 2 PIB-ul real pe locuitor în USD	25
Hărți Inițiativa comunitară INTERREG III B a UE – Spații ale cooperării	26

Prefață

(1) În deceniul care s-a scurs integrarea europeană a făcut pași decisivi și istorici, din care au rezultat noi sarcini și priorități pentru Consiliul Europei. Adoptând **«Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european»**, Conferința Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) își aduce contribuția la elaborarea unei strategii de coeziune socială. «Principiile directoare» pun în valoare dimensiunea teritorială a drepturilor omului și a democrației. Obiectivul lor este acela de a identifica măsurile de amenajare a teritoriului prin care locuitorii tuturor Statelor membre ale Consiliului Europei pot ajunge la un nivel de viață acceptabil. Aceasta este o condiție prealabilă fundamentală pentru stabilizarea structurilor democratice în localitățile și regiunile Europei.

(2) **«Principiile directoare»** se sprijină pe **«Carta europeană a amenajării teritoriului»** (Carta de la Torremolinos, 1983)¹. Această Cartă conține principii pentru politicile naționale și europene care contribuie la o mai bună organizare teritorială a celor 22 State membre ale Consiliului Europei din acea vreme și la o rezolvare a problemelor teritoriale care depășesc frontierele naționale.

(3) Consiliul Europei numără astăzi 41 State membre și acoperă – cu câteva excepții – continentul european, ca și părțile septentrionale ale continentului asiatic. Pentru prima oară, practic toate statele Europei s-au adunat în jurul problematicii protecției

drepturilor omului și a democrației. **«Principiile directoare»** vizează să conducă la o participare activă a tuturor comunităților locale și regiunilor din Europa la acest proces de integrare și democratizare. În acest scop ar trebui rapid umplută falia dintre «cele două Europe», adică dintre vechii și noii membri ai Consiliului Europei, inclusiv localitățile și regiunile lor.

(4) Continentul european este marcat de diversitate. Aplicarea principiilor dezvoltării durabile valabile la scara Europei trebuie să fie realizată în mod egal la nivel național, regional și local. **«Principiile directoare»** pledează în favoarea principiilor subsidiarității și reciprocității (de jos în sus și de sus în jos) ca fundamente ale democrației și ca mijloace de a păstra «unitatea în diversitate» a Europei, care decurge din istoria și din geografia sa.

(5) **«Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european»** reprezintă pentru Statele membre ale Consiliului Europei un cadru flexibil și orientat către viitor în serviciul cooperării. Ele constituie o viziune sau o concepție directoare pentru dezvoltarea durabilă a continentului nostru și se adresează organelor politice și sociale, care prin activitățile lor cotidiene în interiorul și exteriorul guvernelor și administrațiilor, ne pregătesc viitorul. Acceptarea acestor linii de orientări politice se sprijină pe o cooperare voluntară; din punct de vedere juridic ele nu sunt obligatorii.

I. Contribuția «Principiilor directoare» la punerea în aplicare a strategiei de coeziune socială a Consiliului Europei

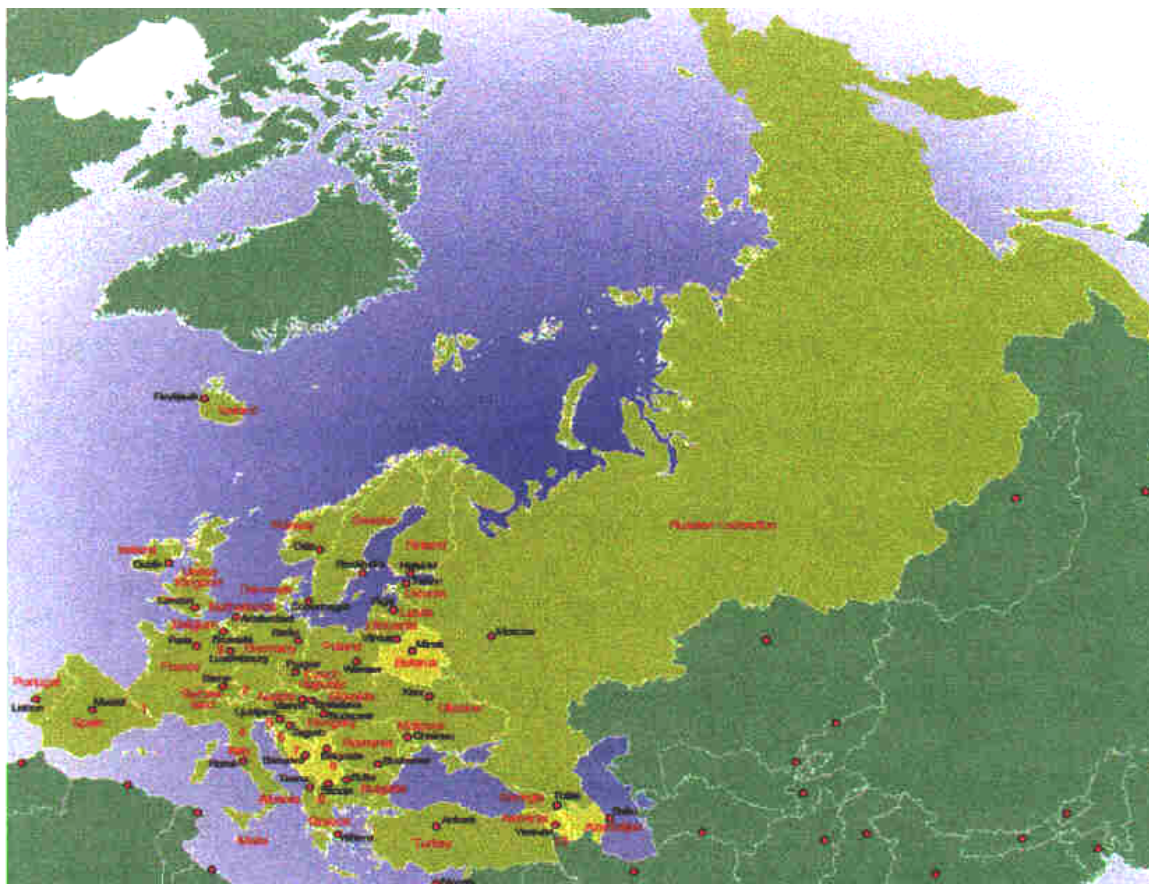
(6) În 1989, Europa ieșea dintr-o lungă perioadă de divizare politică, în cadrul căreia nu numai sistemele economice, ci și toată organizarea societății erau în totală divergență. De atunci, Europa democratică a trecut de la 22 la 41 State (vezi harta: Statele membre ale Consiliului Europei). Astăzi, trăiesc în Europa aproximativ 770 milioane de locuitori, adică aproape 14% din populația mondială (a se vedea Tabelul 1 în anexă). Odată cu intrarea unor state noi, disparitățile economice dintre Statele membre ale Consiliului Europei au crescut. În 14 dintre vechile State membre, Produsul Intern Brut (PIB) pe locuitor (măsurat la paritatea puterii de cumpărare) depășește 20.000 USD, în timp ce în 11 noi State membre el este mai mic de 5000 USD (a se vedea tabelul 2 din anexă). Într-o perspectivă mondială și în valoare absolută, PIB-ul Europei, care se ridică la 9.900 miliarde USD (1995) este desigur mai mare decât, spre exemplu, cel al statelor din zona nord-americană a liberului schimb NAFTA (7.900 miliarde), dar raportat la numărul de locuitori, el se ridică în medie la 12.000 USD, în mod clar sub nivelul NAFTA (20.000 USD), dar totuși superior nivelului MERCOSUR - zona sud-americană de liber schimb (5.000 USD).

(7) Luând în considerare aceste diferențe de condiție socială, șefii de stat și de guvern au recunoscut în timpul celei de a doua reuniuni la vârf a Consiliului Europei de la Strasbourg din octombrie 1997 că “coeziunea socială este una dintre necesitățile cele mai urgente ale marii Europe”². Ei au solicitat Comitetului Miniștrilor să “definească o strategie socială care să răspundă provocărilor din societate”³. Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) trebuie de asemenea să-și aducă contribuția la realizarea acestei misiuni, în măsura în care se mobilizează în favoarea unei dezvoltări durabile și regionale echilibrate și contribuie prin aceasta la întărirea structurilor democratice în localitățile și regiunile Consiliului Europei și, în mod egal, la ameliorarea competitivității europene pe scena internațională.

(8) «Principiile directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european» țin cont, în sensul conceptului de dezvoltare durabilă, de nevoile tuturor locuitorilor regiunilor europene fără a compromite drepturile fundamentale ale generațiilor viitoare. Ele vizează în mod special să coreleze așteptările economice și sociale privind teritoriul cu funcțiunile ecologice și culturale ale acestuia și, astfel, să contribuie la o dezvoltare teritorială pe scară mare, durabilă și echilibrată. Punerea în aplicare a «Principiilor directoare» reclamă în consecință o cooperare strânsă între amenajarea teritoriului și politicile sectoriale care influențează prin deciziile lor structurile teritoriale ale Europei (politica de dezvoltare teritorială). Principiile directoare iau de asemenea în considerare cooperarea internațională la nivel global, așa cum se exercită ea, de exemplu, în cadrul Comisiei pentru Dezvoltare Durabilă a Națiunilor Unite.

(9) «Principiile directoare» își extrag substanța dintr-un mare număr de documente ale Consiliului Europei. Printre ele figurează Convenția-cadru Europeană pentru Cooperarea Transfrontalieră a colectivităților sau Autorităților Teritoriale⁴, Carta de la Torremolinos din 1983, lucrările de analiză pentru o schemă europeană a amenajării teritoriului⁵, Carta Europeană a Autonomiei Locale⁶ și proiectul de Cartă Europeană a Autonomiei Regionale⁷. Sunt luate de asemenea în considerare Schema de Dezvoltare a Spațiului Comunitar (SDSC)⁸, Agenda 21 pentru Baltica⁹ și strategiile de dezvoltare teritorială elaborate în prezent pentru părți ale continentului european, cum ar fi conceptele teritoriale pentru bazinul Mării Baltice VASAB 2010¹⁰ (cooperare între 11 state), Schița de Structură a Benelux¹¹ (cooperare între trei state) și Strategia pentru o dezvoltare teritorială integrată în Europa Centrală, Adriatică și Danubiană / VISION PLANET¹² (în prezent, cooperare între 12 state)

Harta 1
Statele membre ale Consiliului Europei

- **Statele membre ale Consiliului Europei**
- **Statele candidate la statutul de membru**
- **Alte state**

1. Andora	5. Slovenia	9. Yugoslavia
2. Liechtenstein	6. Croația	10. Azerbaidjan
3. Luxemburg	7. Bosnia-Herțegovina	
4. San-Marino	8. "ex-Republica Yugoslavă a Macedoniei" (ERYM)	

Insulele și regiunile de dincolo de mări ale Statelor membre nu sunt ilustrate complet sau nu sunt ilustrate de loc

II. Politica de amenajare a teritoriului în Europa: noi provocări și perspective la nivel continental

(10) Luarea în considerare a dimensiunii continentale a Europei deschide noi perspective pentru politica amenajării teritoriului și o plasează în același timp în fața unor noi provocări. Într-o lume aflată într-un proces de globalizare crescândă continentul european trebuie să își afirme întâietatea. Principalele

potențialități ale Europei, pe care e important să le valorifice, rezidă în diversitatea peisajelor și culturilor care au dat caracter teritoriului, în dezvoltarea solidarității și cooperării în interiorul și între diferitele mari spații europene ca și în integrarea între Europa Occidentală și cea Orientală, Meridională și Septentrională.

1 Interrelațiile intercontinentale ca elemente strategice pentru amenajarea teritoriului în Europa

(11) Oportunități deosebite de dezvoltare a continentului european rezultă din situarea sa geografică. Aceasta se caracterizează prin continuitate continentală din ce în ce mai permeabilă cu Asia și prin țărmurile sale maritime atingând o lungime de aproape 100.000 km.

(12) Dat fiind că Asia este continentul cel mai populat din lume și că rata sa de expansiune economică este substanțială, oportunitatea este oferită de promovarea potențialului reprezentat prin “funcțiunea de pasarelă” între țările membre răsăritene ale Consiliului Europei (în particular Federația Rusă, țările membre din jurul Mării Negre și Grecia) și Orientul Mijlociu și Extrem, mai ales prin intermediul dezvoltării unor noi coridoare de schimb. În acest mod, periferia orientală a Europei ar putea deveni o placă turnantă în ceea ce privește organizarea schimburilor și cooperarea între Europa și Asia. Dezvoltarea și organizarea rețelelor de transport și de energie au în acest context o semnificație deosebită.

(13) Schimburile comerciale între Europa și noile blocuri economice în dezvoltare pe alte continente ca MERCOSUR, NAFTA, ASEAN cresc fără încetare în contextul globalizării economice. Oceanele sunt considerate ca o resursă majoră pentru viitor. Transportul maritim devine din ce în ce mai competitiv. Numeroase regiuni de coastă și insulele pot beneficia de noile impulsuri ale economiei maritime moderne care depășește cu mult activitățile de *shipping* și include de asemenea noile tehnologii, valorificarea resurselor mării, turismul internațional compatibil cu ecologia etc. Condiția este ca să existe porturi dinamice cu legături eficiente în teritoriu pe țărmurile maritime periferice ale continentului.

(14) Apropierea dintre Europa și Africa de Nord, care crește datorită noilor mijloace de transport și de comunicare, ca și dinamismul dezvoltării demografice pe țărmurile sudice ale bazinului mediteranean pledează în favoarea unei cooperări sporite între toate statele riverane Mediteranei din Europa și Africa. Aceasta înseamnă mai ales o cooperare mai

intensă în domeniile economiei și turismului ca și o punere în valoare mai puternică a patrimoniului natural și cultural în vederea dezvoltării urbane și regionale. În scopul de a permite o dezvoltare mai echilibrată, durabilă și integrată a spațiului euro-mediteranean, dezvoltarea spațiului economic și social al zonei mediteraneene a Europei ar trebui - de asemenea - să fie însoțită de o politică de amenajare corespunzătoare. În domeniul programelor de cooperare, vor trebui să fie realizate sinergiile financiare și coordonarea între programele comunitare de sprijin care corespund acțiunilor INTERREG și MEDA .

(15) Pe lângă aceasta, cu 290 de milioane de vizitatori în 1992, Europa este prima destinație mondială a turismului internațional și previziunile disponibile indica o dublare a numărului de vizitatori până în 2020. Economia turistică internațională se prezintă deci, cu oportunitățile și riscurile sale, ca un element strategic al dezvoltării teritoriale a Europei. Dezvoltarea turismului se concentrează în localizările cele mai atractive, dar totodată cele mai sensibile din Europa, din punct de vedere al factorilor de mediu și culturali. Este vorba de zonele de coastă, în principal ale Mediteranei, de insule, de unele văi, de Alpi și alte masive muntoase, de numeroase zone naturale, de diverse orașe și alte situri istorice.

2 Pluralitatea culturilor

(16) Continentul european se caracterizează printr-o pluralitate a culturilor de importanță națională, transnațională și regională, cele 60 de limbi vorbite în cadrul lor fiind numai una din mărturii. Pluralitatea culturilor se reflectă în modurile de expresie (limbi, muzică, pictură, arhitectură, etc.) ca și în modurile de exercitare a activităților economice, în modurile de locuire, de deplasare și de destindere. Aceste culturi au determinat în mare parte peisajele, orașele și așezările umane, ca și patrimoniul construit al Europei. Această diversitate culturală care a fost, în trecut, cauza tensiunilor și a conflictelor, reprezintă astăzi un potențial inestimabil pentru o dezvoltare teritorială durabilă. Formele moderne de dezvoltare

socio-economică și tehnologică nu trebuie să niveleze identitățile culturale. Convenția de la Grenada referitoare la Conservarea Arhitecturală a Patrimoniului Europei (Consiliul Europei, 1985), Convenția de la La Valetta referitoare la Protecția Patrimoniului Arheologic (Consiliul Europei, 1992) precum și Carta de la Florența referitoare la Protecția Parcurilor și Grădinilor Istorice (ICOMOS – IFLA, 1981) conțin principii importante pentru conservarea și valorificarea patrimoniului cultural în sensul unei dezvoltări teritoriale durabile.

3 Marile spații europene ca vectori de solidaritate și cooperare

(17) Coeziunea socială a Europei s-a întărit prin cooperarea transnațională în interiorul marilor spații europene. Printre acestea figurează, între altele, teritoriul Uniunii Europene pentru care Schema de Dezvoltare a Spațiului Comunitar (SDEC) definește principiile și obiectivele amenajării teritoriului și cooperării. În cadrul Uniunii Europene se afirmă diferite spații transnaționale de cooperare cum ar fi munții Alpi, Marea Nordului etc. în cadrul acestor mari spații s-au pus în aplicare, de câțiva ani încoace, numeroase proiecte de cooperare care urmăresc să întărească dezvoltarea echilibrată a regiunilor. În exteriorul teritoriului Uniunii sau parțial suprapus cu acesta se afirmă alte mari spații, cum este bazinul Marii Baltice, spațiul sud-european și dunărean sau regiunea Mării Barents în nordul Europei (cf. § 71).

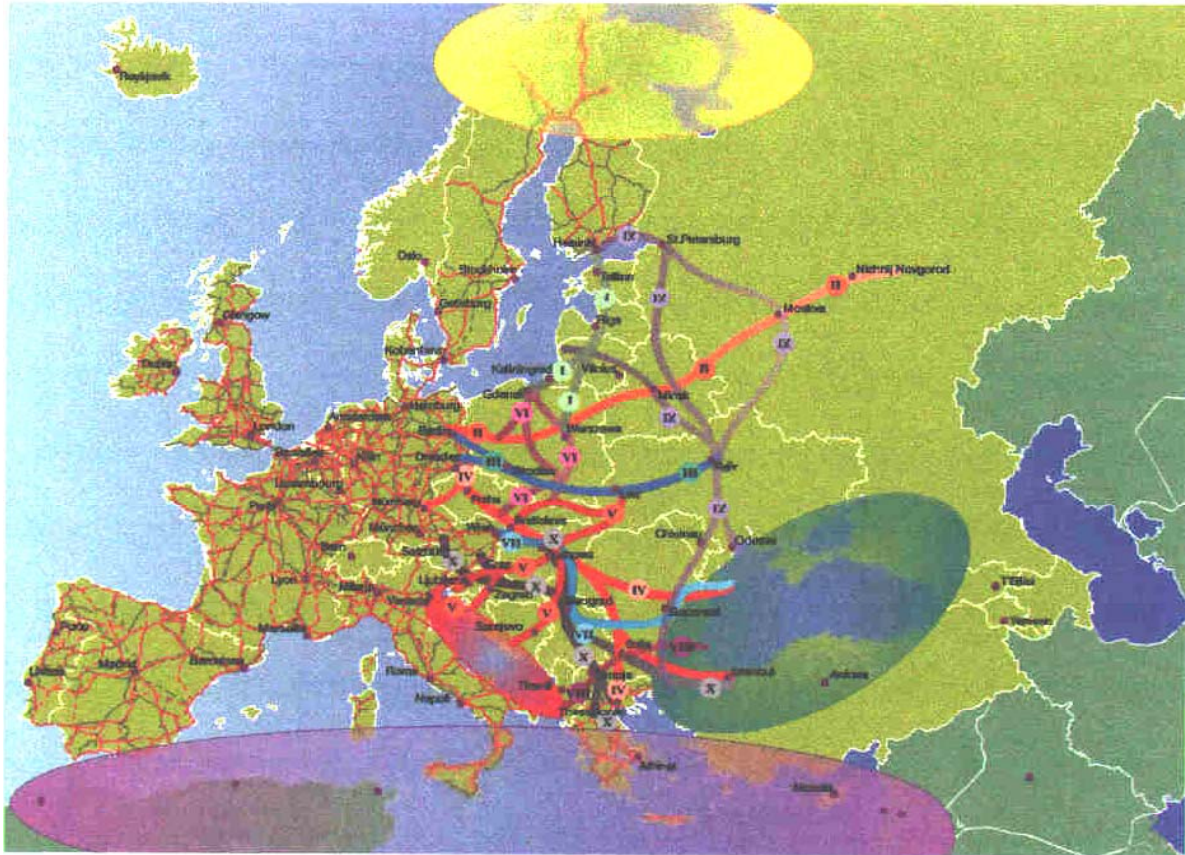
(18) În cadrul integrării economice și a globalizării, se pot observa, pe lângă impulsurile privind creșterea economică, impacturi negative asupra mediului și asupra coeziunii sociale. Există riscul, mai ales în noile state membre, de a se dezvolta numai *insule de creștere în jurul metropolelor*, iar alte spații ale Consiliului Europei, cu orașele lor de mărime variabilă, precum și zonele rurale să fie deconectate de la procesul de creștere. Europa dispune de potențialul necesar pentru a realiza un model policentric de creștere și de dezvoltare, un anumit număr de zone de

creștere semnificative, inclusiv la periferia europeană, organizate în rețele urbane, producând o dinamică și relații economice externe pentru a atrage alte investiții. O dezvoltare policentrică contribuie de asemenea la reducerea presiunilor asupra mediului, ca și a tensiunilor sociale și contribuie astfel la stabilizarea structurilor democratice. Simpla reproducere a unui model de centru-periferie la scară continentală ar fi distructivă atât pentru centru cât și pentru periferii și nu ar corespunde istoriei dezvoltării “armăturii urbane” a continentului. O integrare consolidată a acestei armături urbane în cadrul marilor spații europene este o condiție prealabilă pentru noile procese de creștere la periferia europeană, susceptibile de a consolida pe termen lung armătura urbană și de a o face competitivă.

19) Pe lângă metropole, “orașele-porti” care asigură legăturile și schimburile cu celelalte continente (de exemplu orașele portuare și aeroportuare, orașele târguri și orașele culturale), constituie amorsa unui model policentric de creștere la scara continentală. În vreme ce “orașele-porti” s-au dezvoltat în trecut cu deosebire în lungul zonelor de coasta occidentale și meridionale ale Europei, oportunitățile se conturează, sub efectul noilor coridoare de transport și de energie către Asia, în favoarea apariției unor “orașe-porti” la periferia orientală a Europei.

(20) Rețeaua Transeuropeană de Transport din interiorul UE, Coridoarele Paneuropene și Ariile de Transport ca și Rețeaua TINA în țările asociate (a căror coloană vertebrală este constituită pe traseul Coridoarelor Paneuropene în aceste țări), constituie global noua rețea de transport a continentului european. Sarcina lor prioritară este de a lega spațiile metropolitane. Harta nr. 2 «Rețeaua Paneuropeană de Transport» trasează prioritățile actuale ale politicii europene de transporturi, integrând deciziile Uniunii Europene și rezultatele celor trei Conferințe Paneuropene în Transporturi ca și ale grupului de lucru însărcinat să evalueze nevoile prioritare în materie de infrastructură în statele asociate (Evaluarea Necesităților Infrastructurilor de Transport - TINA).

Harta 2 Rețeaua paneuropeană de transport

Rețeaua Transeuropeană de Transport, Coridoarele și Zonele Paneuropene de Transport

- Statele membre ale Consiliului Europei și statele candidate la statutul de membru
- Alte state

Rețeaua Transeuropeană de Transport

Existent — (solid red line) — (solid purple line)	Propus ⋯ (dotted red line) Drumuri ⋯ (dotted purple line) Căi ferate

Coridorul Paneuropean de Transport

- I** Helsinki-Tallinn-Riga-Kaunas-Warszawa
Branch A: Riga-Kaliningrad-Gdansk
- II** Berlin-Warszawa-Minsk-Moskva-Nizhniy Novgorod
- III** Berlin/Dresden-Wroclaw-Katowice-Krakow-Lviv-Kyiv
- IV** Dresden/Nürnberg-Praha-Wien/Bratislava-Győr
Budapest-Bucuresti-Arad-Craiova/Constanta
Sofija-Thessaloniki/Plovdiv-Istanbul
- V** Venezia-Trieste/Koper-Ljubljana-Maribor
-Slovenian/Hungarian border-Budapest
-Hungarian/Ukrainian border-Uzgorod-Lviv(Kyiv)
Branch A: Bratislava-Zilina-Kosice-Uzgorod
Branch B: Rijeka-Zagreb-Croatian/Hungarian border
-Budapest
Branch C: Ploce-Sarajevo-Osijek-Budapest

- VI** Gdansk-Katowice-Zilina
Branch A: Grudziadz-Poznan
Branch B: Katowice-Ostrova - Corridor IV
- VII** Danube
- VIII** Durres-Tiranë-Skopje-Sofija-Plovdiv-Burgas-Varna
- IX** Helsinki-St.Petersburg-Moskva/Pskov-Kyiv
-Ljubasevka-Chisinau-Bucuresti-Dimitrovgrad
-Alexandroupoli
Branch A: Ljubasevka-Odessa
Branch B: Kyiv-Minsk-Vilnius-Kaunas
-Kaipeda/Kaliningrad
- X** Salzburg-Villach-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Nis-Skopje
-Thessaloniki
Branch A: Graz-Maribor-Zagreb
Branch B: Beograd-Novi Sad-Budapest
Branch C: Nis-Sofija - Corridor IV
Branch D: Bitola-Florina-Via Egnatia-Igoumenitsa

Zonele Paneuropene de Transport

- Marea Barents**
- Bazinul Mării Negre**
- Bazinul Mediteranean**
- Marea Adriatică / Marea Ionică**

Surse: Decizia Conferinței paneuropene a Miniștrilor responsabili cu Transportul; Uniunea Europeană; Grupul de lucru "Transport Infrastructure Needs Assessment (TINA)" în Statele Asociate
Insulele și regiunile de dincolo de mări ale Statelor membre nu sunt ilustrate complet sau nu sunt ilustrate de loc

Reprezentarea Rețelei Transeuropene de Transport nu constituie totuși decât punctul de plecare al unei veritabile politici paneuropene a transporturilor, cu atât mai necesară cu cât congestia traficului rutier atinge un nivel insuportabil, rețeaua feroviară din numeroase regiuni europene trebuie să fie modernizată de urgență, căile de transport pe apă, cabotajul și alte rute maritime sunt insuficient utilizate iar presiunea asupra mediului nu pare să se reducă (Harta 2).

(21) În acest scop, intensificarea schimburilor între zone foarte îndepărtate unele de altele face necesară o reconsiderare a organizării sistemelor de transport. Luând în considerare ansamblul posibilităților, alte itinerarii, în relație mai ales cu modurile de transport mai puțin utilizate astăzi, ar putea să se dovedească competitive pentru transportul la mare distanță.

III. Rolul specific al sectorului privat în amenajarea teritoriului

(23) Investițiile private fac parte din forțele motrice ale dezvoltării sociale, și în mod egal ale dezvoltării teritoriale. Una dintre sarcinile amenajării teritoriului constă, în acord cu obiectivele sale, să furnizeze investitorilor privați o perspectivă de dezvoltare prospectivă și o securitate în termen de amenajare. În plus, politica amenajării teritoriului va trebui să contribuie, împreună cu politicile sectoriale adecvate, la creșterea atractivității municipalităților și regiunilor pentru investiții private la nivel local și regional.

(24) Marile proiecte finanțate în sistem privat vor trebui puse în acord cât mai curând posibil cu obiectivele mari ale amenajării regiunii "lor". Mari proiecte cum ar fi de exemplu căile ferate de mare viteză și punctele lor nodale, centrele de navlu, aeroporturile, centrele de

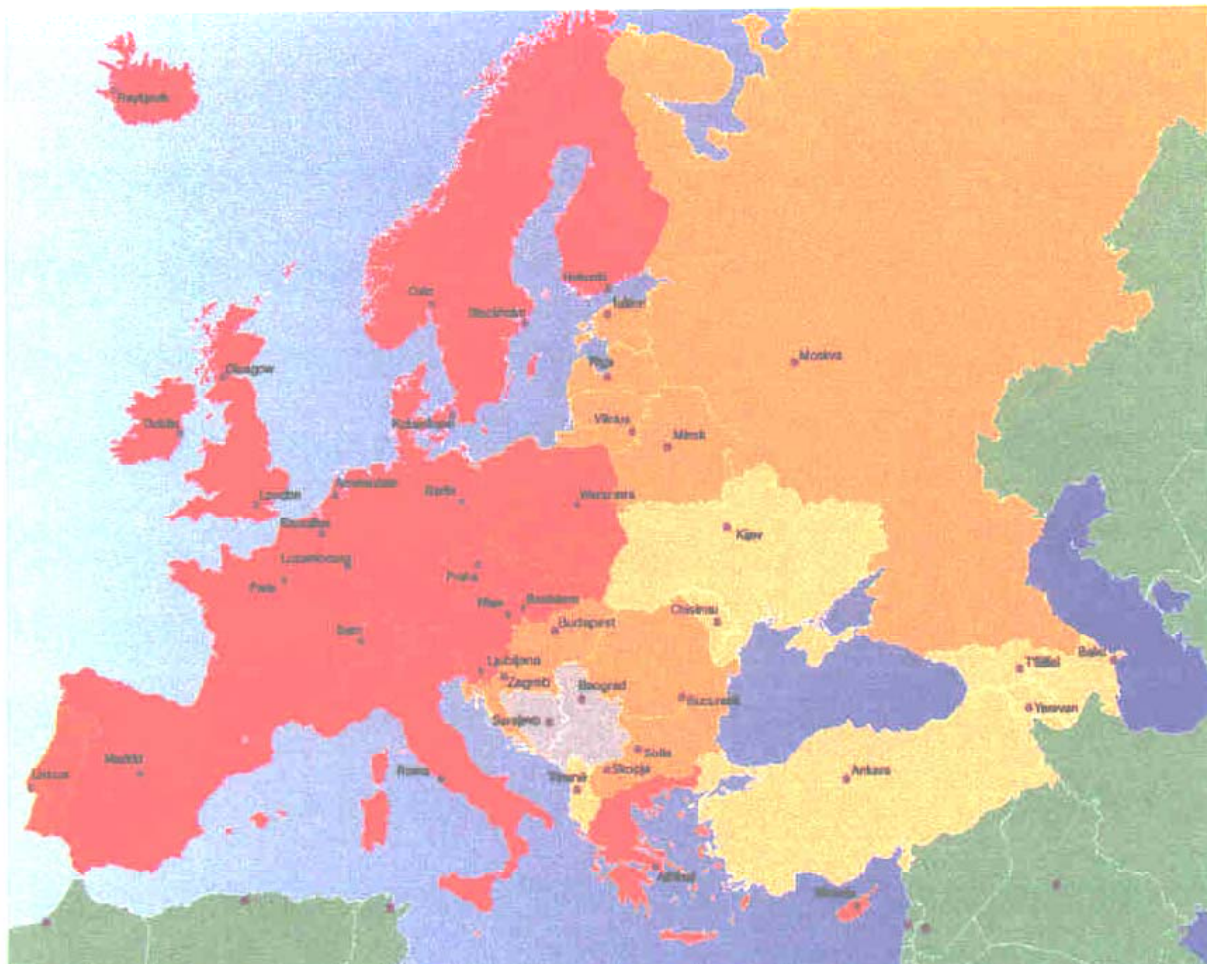
4 Integrarea între vechile și noile state membre ale Consiliului Europei

(22) Integrarea economică între vechile și noile state membre progresează rapid. În ciuda unor mari progrese, există încă provocări importante pe calea coeziunii sociale în Europa, care rezultă în principal din marea disparitate Est-Vest în materie de dezvoltare a nivelului de trai (vezi Harta 3). Principalele eforturi se vor îndrepta spre consolidarea infrastructurii, spre dezvoltarea regiunilor frontaliere, rurale și cu dezvoltare întârziată, spre consolidarea orașelor mici și mijlocii, etc. Principiul director trebuie să fie o politică de amenajare orientată către creștere, sprijinindu-se pe o mai mare integrare cu politica regională și cu cea a transporturilor, pe o cooperare mai mare cu sectorul privat și luând în considerare exigentele protecției mediului prin intermediul unor suficiente studii de impact asupra mediului. Dezvoltarea noilor tehnologii de comunicare poate de asemenea să contribuie în mod semnificativ la integrarea dintre vechile și noile țări membre ale Consiliului Europei, prin intermediul unei întăriri a schimburilor de informații și cunoștințe.

congrese și conferințe sunt susceptibile, cu condiția unei amenajări prospective adaptate, să angajeze o importantă dinamică a dezvoltării economice în teritoriile înconjurătoare și astfel să contribuie la o dezvoltare teritorială echilibrată. Administrațiile implicate trebuie să asigure ca numeroase orașe și comune din împrejurimi să obțină profit din efectul multiplicator al marilor proiecte. În acest mod, amenajarea teritoriului poate să atenueze concurența păguboasă între colectivitățile locale, ceea ce ameliorează climatul investițional.

(25) Atractivitatea multor regiuni din Europa pentru investiții străine ar trebui să crească. Proba deceniului care s-a scurs face să apară că investițiile străine s-au repartizat foarte inegal pe continentul european. În perioada 1994 -

Harta 3 Coeziunea socială în Europa

Coeziunea socială în Europa este reprezentată prin "Indicele de dezvoltare umană" elaborat pentru toate țările membre ale Națiunilor Unite prin Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite. Indicele de dezvoltare umană răspunde în mod egal la trei indicatori:

- Sperața de viață
- Procent de școlarizare
- Nivel de viață

Valoarea poate fi cuprinsă între 0 și 1

Zonele care fac să apară o slabă valoare a indicilor sunt în general caracterizate printr-o speranță de viață limitată, printr-un scăzut procent de școlarizare și de un venit modest pe cap de locuitor. Prin contrast cu alte regiuni ale lumii, diferențele de dezvoltare în Europa rezultă în principal din diferențele de nivel ale veniturilor și în parte din diferențele în materie de speranță de viață

- inferior 0,73
- de la 0,73 la 0,80
- de la 0,80 la 0,87
- superior 0,87
- Nu sunt date disponibile pentru Statele membre ale Consiliului Europei sau pentru Statele candidate

Surse: Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD); Raportul asupra Dezvoltării Umane 1999

Insulele și regiunile de dincolo de mări ale Statelor membre nu sunt ilustrate complet sau nu sunt ilustrate de loc

1996, volumul lor în cele 22 vechi state membre a fost de aproape șapte ori superior celui din noile state membre, ale căror nevoi de investiții sunt mari mai ales în ceea ce privește modernizarea structurilor lor teritoriale și a rețelei lor urbane (a se vedea Tabelul 1).

(26) Din cauza insuficienței disponibilități a finanțelor publice de a satisface nevoile societății, mai ales în domeniul infrastructurilor tehnice și sociale, ca și al serviciilor care le sunt asociate, importanța investițiilor private în domeniul realizării obiectivelor dezvoltării teritoriale va crește în cursul anilor ce vor veni. În acest context, este necesar ca parteneriatul public-privat să fie susținut în sectoarele care erau în trecut limitate la activitățile publice. Este vorba în special de mai multe tipuri de infrastructuri și de servicii (transporturi, telecomunicații, aducțiuni de apă, sănătate, educație etc.) și în domeniul dezvoltării locale. În afară de aportul capitalurilor private, acest parteneriat permite o mai bună îmbogățire cu experiențele sectorului privat în gestiunea proiectelor. Parteneriatele public-privat vor trebui să fie considerate, în toate regiunile europene, ca un element de completare a serviciilor publice care asigură funcțiuni esențiale.

(27) O condiție esențială pentru succesul parteneriatelor public-privat rezidă în eficacitatea structurilor administrative, nu numai a celor la nivel național, ci și la nivel regional și local, care trebuie să fie în măsură

să determine un cadru pentru interesele private și să însoțească eficient punerea în operă a proiectelor. Pentru aceasta, regulile contractuale trebuie formulate cu claritate.

(28) În cadrul unei dezvoltări teritoriale mai echilibrate și durabile din punct de vedere regional, un rol deosebit revine sectorului locuirii datorită funcțiunii sale în cadrul societății, a importanței cantitative și a efectelor sale multiplicatoare asupra economiei și forței de muncă. Creșterea economică și evoluția demografică au drept consecință modificarea cererii în materie de locuințe nu numai cantitativ și calitativ, dar și în privința localizării teritoriale.

(29) Construirea de locuințe care reprezintă, împreună cu renovarea și modernizarea fondului existent, unul dintre sectoarele de investiții cele mai importante ale economiei, este finanțată pe scara foarte largă de sectorul privat. Prin intermediul sprijinului acordat pentru construcția locuințelor noi pentru închiriat și pentru accesul la proprietate ca reședință principală, volumul de capital privat mobilizat depășește de mai multe ori pe cel al subvențiilor. Ajutorul acordat construcției de locuințe are o importanță nu numai în ceea ce privește politica locuirii sau politica regională, ci și în ceea ce privește politica de constituire a patrimoniului. Acest ultim aspect joacă un rol din ce în ce mai mare în raport cu necesarul de venituri private pentru pensie, care decurge din evoluția demografică.

IV. Principiile unei politici de amenajare durabilă pentru Europa

(30) În ceea ce privește elaborarea unei amenajări durabile a teritoriului Consiliului Europei, vor trebui să fie luate în considerare principiile următoare, care vizează o dezvoltare durabilă și echilibrată din punct de vedere regional.

1 Promovarea coeziunii teritoriale prin intermediul unei dezvoltări socio-economice echilibrate și de îmbunătățire a competitivității

(31) Deciziile și investițiile cu efecte teritoriale se orientează prin raportare la un model de dezvoltare policentrică, atât la nivel european cât și la nivel național și regional. Aceasta presupune ca atractivitatea, în materie de investiții economice, a metropolelor europene și a orașelor-porti va trebui să fie îmbunătățită, iar cea a regiunilor slabe structural vor trebui să fie întărită. Aceasta se referă în special la regiunile cu industrie veche și la regiunile rurale. În acest scop, regiunilor și municipalităților trebuie să li se dea posibilitatea să practice o politică activă a amenajării teritoriului. Condițiile necesare pentru aceasta sunt existența colectivităților teritoriale legitimate de democrație și un standard ridicat al practicilor administrative și al politicii aplicate, ca și o întărire a implicării în procesul de amenajare a cetățenilor și a grupurilor societății.

2 Promovarea încurajării dezvoltării generate de funcțiunile urbane și de îmbunătățirea relațiilor dintre orașe și sate

(32) Sistemele urbane și funcțiunile urbane, inclusiv centrele urbane de mărime mică și mijlocie din regiunile rurale, trebuie să fie dezvoltate în așa fel încât accesul regiunilor rurale la funcțiunile urbane să fie înlesnite. Constituirea și întărirea rețelelor de orașe ameliorează complementaritatea între orașe, crește sinergiile și economiile de scară, favorizează specializarea și determină beneficii

prin intermediul concurenței economice, evitând totodată obstacolele.

(33) Parteneriatele oraș-sat au de jucat un rol din ce în ce mai important, mai ales în domeniul unei structuri echilibrate a armăturii urbane, al dezvoltării rețelelor de transporturi publice, al revitalizării și diversificării economiei zonelor rurale, al creșterii productivității infrastructurilor, al dezvoltării spațiilor de agrement pentru populațiile urbane, al protecției și valorificării patrimoniului natural și cultural. Condițiile pentru un parteneriat oraș-sat eficient rezidă într-o bună colaborare între colectivitățile teritoriale, pe picior de egalitate.

3 Promovarea unor condiții de accesibilitate mai echilibrate

(34) Realizarea rapidă a rețelei paneuropene de transport este condiția indispensabilă a unei bune accesibilități macro-spațiale în interiorul continentului european și ea trebuie consolidată (cf. § 20). Acordurile realizate în ceea ce privește conceperea rețelelor vor trebui, după caz, să fie verificate și completate din punct de vedere al amenajării teritoriului.

(35) O politică de amenajare mai echilibrată din punct de vedere regional trebuie să asigure o mai bună interconexiune a orașelor mici și mijlocii, ca și a spațiilor rurale și a regiunilor insulare, la principalele axe și centre de transport (căi ferate, autostrăzi, porturi, aeroporturi, centre intermodale) și eliminarea curențelor în materie de legături intra-regionale. Accesibilitatea regională trebuie să fie ridicată prin eliminarea verigilor lipsă intra-regionale. Datorită creșterii permanente a fluxurilor de trafic, este o necesitate dezvoltarea de strategii integrate care iau în considerare diferitele moduri de transport și, în același timp, imperativele amenajării. Trebuie luat în considerare impactul mai mic asupra mediului al căii ferate, al căilor fluviale și al transportului maritim.

4 Facilitarea accesului la informație și cunoaștere

(36) Apariția societății informaționale este astăzi fenomenul cel mai semnificativ al remodelării societății globale și a structurilor sale teritoriale. O atenție deosebită trebuie acordată tuturor regiunilor pentru ca accesul la informație să nu fie limitat de constrângeri fizice sau de altă natură. Ar trebui realizate îmbunătățiri ale rețelelor de telecomunicații iar tarifele nu ar trebui să fie prohibitive. Ar trebui promovate conexiunile la nivel național și regional între furnizorii de informație și utilizatorii potențiali, cum ar fi parcurile tehnologice, institutele de transfer de tehnologie, centrele de cercetare și de formare etc. Crearea de bănci de date regionale în linie (produse, instrucțiuni, turism etc.) va trebui să fie favorizată pentru a înlesni comunicarea externă a regiunilor ca și interconexiunile lor cu economia globală.

5 Reducerea degradării mediului

(37) Problemele de mediu care decurg dintr-o coordonare insuficientă a politicilor sectoriale sau din deciziile locale trebuie să fie anticipate și contracarate. În aceasta perspectivă, politica de amenajare trebuie să acorde o atenție deosebită practicilor agricole și silvicole mai puțin distrugătoare, promovării sistemelor de transport și de energie care să favorizeze mai mult mediul ambiental, regenerarea zonelor urbane degradate și reabilitarea acestora, regenerarea mediului din zonele afectate de activități industriale poluante și de vechile zone militare, ca și controlului sub-urbanizării.

6 Valorificarea și protecția resurselor și patrimoniului natural

(38) Resursele naturale contribuie nu numai la echilibrul ecosistemelor, dar și la atractivitatea regiunilor, la valoarea lor recreativă și la calitatea generală a vieții. Acestea trebuie, în consecință, să fie protejate și valorificate. Convenția privind Conservarea Vieții Sălbatice și a Mediului Natural al

Europei (1979)¹³ și Strategia Paneuropeană a Diversității Biologice și Peisagere (1996)¹⁴ trebuie totodată să fie luate în considerare în cadrul unei politici de amenajare integrate.

(39) Strategiile integrate pentru gestiunea resurselor de apă¹⁵ trebuie să includă protecția apelor de suprafață și a apelor subterane, controlul activităților agricole în materie de fertilizare și irigare, tratamentul apelor uzate etc. Alimentarea cu apă a unei regiuni îndepărtate ar trebui să fie avută în vedere doar atunci când resursele locale sunt insuficiente sau inexploabile și când posibilitățile locale de păstrare a apei au fost epuizate. În materie de protecție a calității apelor potabile din pânzele freatice, este de asemenea esențial să se stabilească o corespondență între expansiunea rețelelor de alimentare cu apă cu cele de eliminare a apelor uzate (rețele de canalizare și stații de tratare).

(40) Amenajarea teritoriului are de asemenea ca sarcină să contribuie la reconstituirea rețelelor ecologice. În acest context, trebuie acordată o atenție deosebită spațiilor și suprafețelor sensibile și de mare valoare ecologică (zone umede etc.). Pentru a atinge acest obiectiv, trebuie identificate diverse elemente ecologice cum ar fi zonele de proximitate naturală, resursele de apă, climatele terapeutice, zonele industriale dezafectate care trebuie amenajate. Tratarea lor pretinde măsuri adecvate. Construcția unei rețele ecologice coerente formate din zone de protecție speciale în interiorul Uniunii Europene și a țărilor candidate numită **Natura 2000** participă, printre alte măsuri, la realizarea acestui obiectiv. În cooperare cu Conferința Europeană a Miniștrilor mediului („Mediu pentru Europa”), aceste rețele și zone cu probleme vor trebui dezvoltate la scara întregii Europe.

7 Valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare

(41) Valorificarea patrimoniului cultural, care crește atractivitatea regională și locală pentru investitori, pentru turism și populație, este un factor important de dezvoltare

economică și contribuie astfel în mod semnificativ la întărirea identității regionale. Amenajarea teritoriului va trebui să contribuie la o gestiune integrată a patrimoniului cultural înțelesă ca un proces evolutiv care protejează și conservă patrimoniul luând în considerare nevoile societății moderne. Școlile și curentele artistice au lăsat monumentele și urmele lor în numeroase țări (de exemplu: Drumul Renașterii, Drumul Reformei și al Contra-reformei, Drumul Venețian, Drumul Bizantin, Drumul Otoman, Drumurile Hanseatice și ale Vikingilor, Drumul Artei Moderne). Identificarea lor și elaborarea unor concepte comune în materie de conservare, de restaurare și de utilizare ar putea constitui sarcina unui «Program al marilor itinerarii culturale». În același mod ar putea fi incluse în itinerariile culturale mărturiile semnificative ale istoriei industriale și sociale a Europei și astfel să fie conservate pentru generațiile viitoare. Nu este vorba aici numai de trecut, ci și de căutarea armoniei și creativității în relațiile spațiale dintre arhitectura și urbanismul modern și patrimoniul istoric.

(42) În numeroase țări membre există o serie de elemente ale patrimoniului cultural și istoric care, datorită mișcărilor și evenimentelor istorice ca și modificării frontierelor, aparțin patrimoniului nu numai a uneia ci a mai multor națiuni și grupuri religioase. Amenajarea teritoriului trebuie să contribuie la conservarea și respectarea memoriei tuturor naționalităților și grupurilor religioase, valorificând un patrimoniu cultural specific.

8 Dezvoltarea resurselor energetice în menținerea securității

(43) Amenajarea teritoriului susține promovarea resurselor de energie regenerabile ca sisteme coerente în teritoriu și respectuoase cu mediul, cât și completarea rețelilor de transport al energiei la nivel paneuropean. În particular, va trebui promovată organizarea de rețele de transport al energiei (petrol și gaz) din regiunea Mării Nordului, de la Marea Caspică și din Rusia orientală spre Europa.

(44) Luând în considerare nivelul ridicat al consumului energetic al unor economii naționale, prioritatea ar trebui îndreptată mai ales asupra unei utilizări mai eficiente a resurselor energetice și a echipamentelor deja disponibile. În această perspectivă, eficacitatea energetică a centralelor termice convenționale ar trebui ameliorată pentru a reduce poluarea atmosferică. Aceasta este o acțiune favorabilă și în ceea ce privește încălzirea globală.

(45) Securitatea centralelor nucleare vechi ar trebui să fie întărită. Pe lângă aceasta, pe continentul european există numeroase centrale nucleare a căror durată de viață va expira în cursul deceniilor viitoare și ale căror amplasamente vor trebui asanate. Aceasta va antrena sarcini noi pentru amenajarea teritoriului.

9 Promovarea unui turism de calitate și durabil

(46) Amenajarea teritoriului trebuie să aibă în vedere utilizarea ocaziilor de dezvoltare care decurg din turism, mai ales în cazul regiunilor defavorizate. Vor trebui promovate, cu prioritate, forme de turism de calitate și durabil. În acest context, un rol deosebit revine politicilor de dezvoltare teritorială și urbană. O cunoaștere aprofundată a ecosistemelor și locurilor cu potențial turistic este în general necesară, la fel ca și utilizarea unor noi instrumente și proceduri de ghidaj și de control public (verificarea compatibilității teritoriale). Pentru numeroase regiuni, formele de turism ușor, adaptate la condițiile regionale și locale reprezintă un potențial economic important, care trebuie exploatat în viitor.

10 Limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale

(47) Catastrofele naturale, cum ar fi cutremurele de pământ, uraganele, inundațiile, avalanșele, alunecările de teren etc. sunt cauza, în fiecare an în Europa, a unor pagube considerabile cu consecințe grave pentru viața și sănătatea persoanelor, pentru economie,

pentru structurile urbane și pentru peisaje. Ar trebui luate măsuri preventive în cadrul amenajării teritoriului cu scopul de a limita amploarea pagubelor și a face armătura urbana

mai puțin vulnerabilă. Asemenea măsuri privesc, de exemplu, destinația terenurilor și a construcțiilor.

V Măsuri de amenajare a teritoriului pentru regiuni caracteristice ale Europei

(48) Pe lângă principiile unei politici de amenajare durabile, se propun măsuri de amenajare mai detaliate pentru peisaje culturale europene, precum și măsuri speciale vizând o dezvoltare echilibrată și durabilă pentru teritorii specifice ale Europei. Aceste spații sunt, prin natura lor, marcate de un grad ridicat de diversitate și parțial se suprapun. Ce măsură de amenajare trebuie aplicată și în ce ordine de prioritate – acestea sunt decizii care revin actorilor implicați.

1 Peisajele culturale

(49) Europa se compune dintr-o multitudine de peisaje culturale. Ele sunt martorii legăturilor trecute și prezente ale omului cu mediul sau înconjurător. Evoluția tehnicilor de producție în domeniile agricol, silvic și industrial, precum și schimbările în domeniile urbanismului, transporturilor, celorlalte infrastructuri, a turismului și a folosirii timpului liber au drept consecință o accelerare a transformării peisajelor culturale europene, ceea ce poate să antreneze o degradare a calității acestora. Aceasta nu privește numai peisajele naturale de mare valoare, ci toate categoriile de peisaje naturale, mai ales cele care fac parte din mediul urban.

(50) Politica de amenajare poate să contribuie la protecția peisajelor, la administrarea lor și la amenajarea lor prin intermediul unor măsuri adecvate și printr-o mai bună interacțiune a diverselor politici sectoriale în ceea ce privește impactul lor asupra spațiului. Printre măsurile adecvate în materie de protecție a peisajelor figurează:

- integrarea amenajării peisagere în amenajarea teritoriului ca și în politicile sectoriale cum ar fi politicile relative la economie, agricultură, infrastructuri și

dezvoltare urbană, cultură, mediu, dezvoltare socială, care toate au efecte directe sau indirecte asupra evoluției peisajelor;

- studiul și evaluarea generală a peisajelor, analiza proprietăților lor, a ecosistemelor peisagere, a influențelor la care sunt supuse și a modificărilor care rezultă de aici, definirea și aplicarea obiectivelor de calitate peisageră;
- punerea în aplicare a politicilor integrate orientate simultan către protecția, gestiunea și amenajarea peisajelor;
- luarea în considerare a amenajării peisagere în cadrul programelor internaționale;
- o cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională aprofundată în materie de amenajare peisageră, schimburi de experiență și de proiecte de cercetare, implicând în particular colectivitățile locale și regionale;
- întărirea sensibilizării publicului, a organizațiilor private și a colectivităților teritoriale în privința valorii peisajelor, a importanței lor economice, a modificărilor acestora ca și a posibilităților de conservare și de dezvoltare;
- o mai serioasă luare în considerare a amenajării peisagere în programele de formare ale mai multor discipline și în programele interdisciplinare.

2 Zonele urbane

(51) În urmărirea obiectivului unei dezvoltări policentrice a sistemelor urbane europene, sunt propuse măsuri complementare pentru dezvoltarea durabilă în orașe și în zonele urbane, în afara celor care vizează întărirea potențialului economic:

- dezvoltarea unor strategii adaptate la contextul local vizând controlul consecințelor restructurărilor economice;
- ghidarea expansiunii spațiale a orașelor: limitarea tendințelor de sub-urbanizare prin afectarea terenurilor pentru construcții în orașe, activarea parcelelor “interstițiale” tot în vederea construirii, dezvoltarea tehnicilor de construcție care economisesc teren, amenajarea de terenuri pentru construcție în apropierea căilor de acces la autostrăzi și noduri de autostrăzi, politica de dezvoltare a cartierelor centrale ale orașelor, ameliorarea calității vieții în zonele urbane, inclusiv prin conservare și prin crearea de noi spații verzi și ecosisteme existente;
- regenerarea zonelor urbane degradate și amestecul funcțiunilor și al grupurilor sociale în interiorul structurii urbane, mai ales în marile orașe unde zonele de excludere socială sunt pe cale să apară;
- o gestiune prudentă a ecosistemului urban, cu deosebire în ceea ce privește apa, energia și deșeurile;
- dezvoltarea mijloacelor de transport care sunt în același timp eficiente și nu afectează mediul; aceasta va contribui la o mobilitate durabilă;
- înființarea unor organisme de planificare intercomunale pentru coordonarea amenajării între diferitele orașe și municipii;
- conservarea și valorificarea patrimoniului cultural;
- dezvoltarea rețelei de orașe.

(52) Orașele noilor state membre ale Consiliului Europei trebuie să facă față unor provocări specifice, cum ar fi de exemplu finanțarea construcției de locuințe, întreținerea stocului imobiliar. Apar tendințe în materie de suburbanizare și de segregare, care rezultă din decalajele privind accesul la proprietatea rezidențială; ele pot fi atenuate prin intermediul unei oferte suficiente de terenuri pentru construcții în aglomerațiile urbane.

3 Zonele rurale

(53) Pentru a asigura o dezvoltare autonomă a zonelor rurale ca spațiu de viață, de activități

economice, de recreere și ca spațiu natural, sunt propuse măsurile următoare, în completarea principiilor:

- aprofundarea politicii de amenajare în vederea menținerii echilibrelor între numeroasele dinamici care afectează zonele rurale (diversificarea locurilor de muncă, schimbări în producțiile agricole, împăduriri, turism, protecția naturii);
- conservarea și valorificarea resurselor interne ale zonelor rurale pentru a diversifica baza economică și a mobiliza populația și actorii economici;
- promovarea orașelor mici și mijlocii, precum și a satelor importante, ca furnizori de servicii pentru împrejurimile lor rurale și ca zone de localizare pentru P.M.E.;
- creșterea accesibilității zonelor rurale, mai ales a orașelor mici și mijlocii, ca și a satelor importante;
- îmbunătățirea condițiilor de viață a locuitorilor zonelor rurale și creșterea atractivității lor pentru toate grupurile de populație, cum ar fi tinerii și pensionarii. Aceasta implică un rol activ pentru întreprinderile agricole și silvice, valorificarea patrimoniului natural și cultural, eliminarea daunelor aduse mediului și furnizarea unei infrastructuri și unor servicii noi, cu deosebire în domeniul turismului;
- îmbunătățirea ofertei și marketingului produselor regionale de calitate superioară provenind din agricultură, din silvicultură și din artizanat;
- promovarea unei utilizări a solurilor de către întreprinderile agricole și silvice adaptate la contextele locale și contribuind de asemenea la conservarea diversității biologice; compensarea veniturilor în caz de divergență între întreprinderile agricole și silvice, pe de o parte, și protecția naturii și întreținerea peisajelor pe de alta parte;
- promovarea creării de posibilități de angajare la nivel înalt de calificare în cadrul diversificării bazei economice.

(54) În diverse țări membre ale Consiliului Europei, populația rurală reprezintă încă o parte semnificativă a populației naționale. Pentru a preveni fluxurile migratorii indesezirabile pe

distanțe lungi, sunt necesare politici viguroase de dezvoltare rurală. Ele vor trebui să vizeze diversificarea structurilor de angajare a forței de muncă rurale și crearea unor noi parteneriate sat-oraș. În aceasta perspectivă, industriile de transformare a produselor agricole, ca și celelalte posibilități de angajare a forței de muncă (de exemplu în turism) vor trebui dezvoltate în cadrul economiei private. Zonele rurale din regiunile de lacuri și arhipelaguri sunt confruntate cu probleme asemănătoare și necesită de asemenea o cooperare și schimburi de experiență¹⁸.

4 Munții

(55) Regiunile de munte reprezintă un potențial excepțional al Europei și îndeplinesc numeroase funcțiuni ecologice, economice, sociale, culturale și agricole. Amenajarea teritoriului ar trebui să ia în considerare protecția și dezvoltarea regiunilor de munte. Adunarea Parlamentară și Congresul Puterilor Locale și Regionale ale Europei acordă regiunilor de munte¹⁹ o importanță deosebită în cadrul strategiei de coeziune socială.

(56) Numeroase măsuri de amenajare pentru zonele urbane și rurale sunt valabile și pentru regiunile de munte. O politică integrată pentru regiunile de munte va trebui să fie o componentă deosebită a politicii europene de amenajare a teritoriului și va trebui în mod necesar să implice măsuri de dezvoltare economică și socială, protecția și gestiunea resurselor naturale ca și respectul tradițiilor și culturilor locale. Va trebui să se ia în considerare faptul că regiunile de munte, în ciuda diversității lor, care va trebui protejată și promovată, cunosc probleme comune de natură economică, socială și de mediu datorate altitudinii, pantelor și climatului acestora. Va trebui de asemenea să ia în considerare faptul că situația mediului în regiunile de munte reprezintă nu numai o constrângere, ci și o oportunitate pentru cei care trăiesc acolo și că este necesar să fie găsit echilibrul just între dezvoltarea economică și socială și cerințele protecției mediului. O politică integrată va trebui de asemenea să ia în considerare

caracterul de frontieră al anumitor regiuni de munte și necesitatea de a aplica politici coerente de o parte și de alta a frontierelor. Convenția de la Salzburg din 1991 asupra Protecției Alpilor, a Strategiei Paneuropene a Diversității Biologice și Peisajere conține principii importante pentru amenajarea durabilă a regiunilor de munte.

(57) Amenajarea teritoriului, ca activitate de coordonare, va trebui să atragă atenția asupra condițiilor specifice regiunilor de munte în cadrul diferitelor politici sectoriale cum ar fi:

- politicile economice, care trebuie să promoveze diversitatea și pluri-activitatea, artizanatul și întreprinderile mici și mijlocii, ca și cooperarea între acestea;
- agricultura și silvicultura în care activitățile de marketing vor trebui aprofundate și politica de dezvoltare bazată pe produse de calitate. Inițiativele de gestiune agricolă și forestieră contribuind la protecția și gestiunea mediului vor trebui susținute. Protecția, dezvoltarea și utilizarea durabilă a pădurilor ar trebui încurajate;
- inițiativele contribuind la dezvoltarea turismului de calitate, având grijă de mediul natural, economic, social, patrimonial și cultural montan, vor trebui promovate și susținute;
- furnizarea de servicii publice fără practici discriminatorii la adresa regiunilor de munte comparate cu restul teritoriului;
- promovarea transportului feroviar mai ales pentru tranzitul internațional și traficul interregional;
- protecția și gestiunea durabilă a solurilor, apei și aerului, a peisajelor și zonelor degradate, conservarea faunei și florei precum și habitatului acestora și, dacă este necesar, reabilitarea acestora;
- conservarea și promovarea identității locuitorilor de munte precum și diversitatea și bogăția patrimoniului lor cultural.

5 Regiunile de coastă și insulare

(58) Regiunile de coastă europene nu sunt numai zone sensibile ale patrimoniului natural. Ele sunt în același timp zone importante pentru

activitățile economice și comerciale, zone de prim plan pentru amplasarea industriilor și activităților de transformare energetică, un punct de plecare pentru exploatarea resurselor marine și submarine și a zonelor deosebit de atractive pentru turism.

(59) Dat fiind că numeroase conflicte pot fi declanșate de această pluralitate a funcțiilor pe fâșiile de coastă, o condiție necesară este existența unei politici integrate de amenajare a teritoriului, care să mărească asigurarea caracterului durabil și care să acopere nu numai fâșia de coastă, ci și interiorul. Conceptul de gestiune integrată a zonelor de coastă vizează să ia în considerare interacțiunea între activitățile economice și sociale și cererile în materie de resurse naturale în aceste zone costiere și ca atare să faciliteze alegerea în materie de investiții. Cooperarea transfrontalieră și transnațională prin spațiile maritime este de o importanță deosebită.

(60) Cea mai mare parte a regiunilor insulare cunosc pe lângă aceasta, în ciuda diferențelor considerabile în poziția lor geografică și nivelul lor de dezvoltare, probleme de dezvoltare suplimentare, datorita resurselor și accesibilității lor limitate. Dezvoltarea durabilă a regiunilor insulare depinde strâns de o strategie de integrare în piețele internaționale și europene care să protejeze identitățile locale și echilibrele între eficiența economică, justiția socială și protecția mediului. Elementele următoare sunt de o importanță deosebită pentru dezvoltarea durabilă:

- diversificarea posibilităților de oferire de locuri de muncă prin intermediul valorificării resurselor interne și dezvoltarea serviciilor, mai ales în insulele care sunt prea dependente de turism. Dezvoltarea locurilor de muncă permanente trebuie să fie promovată cu prioritate;
- ameliorarea calității mediului ca element strategic al identității locale și al competitivității regionale și internaționale. În acest context, o atenție deosebită trebuie acordată activităților industriale ale țărilor costiere, ale căror influențe transfrontaliere pot afecta calitatea mediului în insule, mai ales în marea Mediterană;

- dezvoltarea sistemelor inovatoare în domeniul gestiunii apei, energiei și deșeurilor, luând în considerare precaritatea resurselor locale și sensibilitatea mediului;
- ameliorarea legăturilor de transport cu continentul precum și între insule.

6 Eurocoridoarele

(61) Impulsurile economice la nivel regional și local, în cadrul investițiilor în transporturi pe Eurocoridoare, sunt de o mare importanță. Din punct de vedere al politicii de amenajare, Eurocoridoarele nu trebuie să fie considerate doar ca elemente de nivel superior al infrastructurii de transport. Interacțiunile acestora cu armătura urbană, cu economia regională, rețelele regionale de transport și imperatiile protecției mediului și peisajelor vor trebui luate de asemenea în considerare. Dezvoltarea marilor infrastructuri de transport nu va trebui operată fără verificarea impactului lor teritorial direct sau indirect. Măsurile structurale de amenajare trebuie luate cu scopul de a reduce impactele negative și de a valorifica impactele pozitive în teritoriu. Aceste măsuri ar trebui să cuprindă: studii de impact asupra mediului și teritoriului pentru planuri, programe și proiecte, coordonarea infrastructurilor regionale cu infrastructurile majore, amenajarea peisageră la scară mare, respectul pentru spațiile protejate ca și regruparea lineară a șoselelor, căilor ferate și căilor navigabile.

(62) Din punct de vedere al politicii de amenajare, deosebit de importante sunt nodurile de transport (încrucișări de autostrăzi, marile gări, centrele de navlu, aeroporturi și porturi interioare importante). Impactul nu privește numai mediul lor imediat, ci ansamblul regiunii. Luarea în considerare a interacțiunilor între infrastructurile de transport și armăturile urbane apare ca necesară pentru viitor în contextul eforturilor de integrare între politica de amenajare și cea de transport. Luarea în considerare a rolului Eurocoridoarelor pentru dezvoltarea teritorială, ca și pentru repartiția geografică a populațiilor poate determina, în cadrul planificărilor

conjugate, o valoare adăugată substanțială în domeniile social, economic și de mediu.

semi-naturale care exista încă în Europa și mai ales în noile state membre.

7 Bazinele fluviale și oglinzile de apă

(63) Bazinele fluviale și oglinzile de apă reprezintă o provocare deosebită pentru amenajarea teritoriului, căci ele se concentrează pe fâșii de teritoriu relativ înguste. Acestea se caracterizează pe de o parte prin elemente naturale importante și de mare valoare (cursuri de apă, zone umede cu ecosisteme bogate și sensibile, peisaje de mare calitate etc.) și activități umane intensive și diverse: așezări industriale și urbane, infrastructuri de transport și flux de trafic, sisteme de producere a energiei cu centrale hidroelectrice și nucleare, extracția de nisip și pietriș, regularizarea cursurilor de apă, drenaj, echipamente și activități de agrement etc. Contribuția amenajării teritoriului la reducerea inundațiilor periodice, de care sunt afectate numeroase sisteme fluviale europene, este încă prea modestă. În acest domeniu, e important să se ia în considerare tot bazinul de colectare. Astfel pot fi reduse pagubele economice.

(64) Conflictele între diversele funcțiuni trebuie anticipate și atenuate printr-o amenajare a teritoriului integrată, ale care trebuie să aibă următoarele elemente semnificative:

- protecția ecosistemelor deosebit de fragile;
- o gestiune mai durabilă a sistemului acvatic pe întreg bazinul de colectare cu o atenție deosebită acordată cantității de apă, luând în considerare retenția, infiltrația, rezistența albiei pe cursul de apă principal și al afluenților săi;
- integrarea gestiunii sistemului acvatic pe tot bazinul de colectare cu amenajarea teritoriului la diferite niveluri;
- limitarea expansiunii zonelor urbane în zone cu valoare ecologică și în cele care sunt potențial amenințate de inundații;
- protecția preventivă contra inundațiilor prin promovarea cooperării pentru o gestiune integrată și durabilă a bazinelor fluviale transfrontaliere și transnaționale;
- elaborarea de programe vizând conservarea numărului foarte scăzut de râuri naturale și

8 Zonele de reconversie

(65) Globalizarea economiei conduce, în Europa, la o învechire rapidă a numeroase ramuri industriale și la declinul accelerat al regiunilor de reconversie implicate. Dezvoltarea unei strategii de securitate și reducerea efectivelor de apărare conduc, în întreaga Europă, la abandonarea terenurilor militare, care trebuie de asemenea să fie convertite pentru alte utilizări. Amenajarea teritoriului are drept sarcină să reabiliteze mediul vechilor situri industriale și militare și să le facă disponibile pentru alte utilizări, pentru a reduce deservirea unor zone ce ar fi mai puțin favorabile pentru mediu. Măsurile de amenajare prevăzute pentru zonele urbane trebuie să se aplice și aici pentru a crea un mediu atractiv pentru investitori. Diversificarea economică va trebui să fie promovată prin intermediul următoarelor măsuri:

- regenerarea mediului în zonele care au fost afectate de activități industriale poluante;
- regenerarea orașelor în regiunile industriale, mai ales prin intermediul furnizării de servicii, resorbția zonelor industriale părăginite și contaminate și ameliorarea mediului urban;
- recalificarea și formarea continuă a muncitorilor care și-au pierdut slujba;
- dezvoltarea unor tehnopoli și de centre tehnologice cu scopul de a favoriza transferul de tehnologie și crearea de noi întreprinderi care să folosească tehnologiile avansate;
- îmbunătățirea accesibilității și a dezvoltării tehnologiilor de informație și telecomunicații;
- organizarea cooperării interregionale și transnaționale cu scopul de a reduce izolarea și a genera noi inițiative și noi impulsuri de creștere.

9 Regiunile de frontieră

(66) Cooperarea transfrontalieră în domeniul amenajării teritoriului s-a dezvoltat considerabil între vechile țări membre ale Consiliului Europei în ultimele decenii sub acțiunea statelor, regiunilor și municipalităților. În noile state membre, cooperarea transfrontalieră reprezintă acum o provocare deosebită, dat fiind că frontierele au fost închise de-a lungul mai multor decenii, ca au apărut noi frontiere și că regiunile frontaliere au fost intens marginalizate. Dezvoltarea cooperării transfrontaliere este o condiție prealabilă esențială pentru dezvoltarea economică a regiunilor frontaliere și pentru asigurarea unei coeziuni politice și sociale, dat fiind că numeroase minorități trăiesc de o parte și de alta a frontierelor respective. Aproximativ 140 euroregiuni au fost create pe întregul continent european. Ele fac o muncă de pionierat în domeniul cooperării transfrontaliere.

(67) Sarcinile specifice ale amenajării teritoriului în regiunile de frontieră și cele ale cooperării transfrontaliere constau în

elaborarea unei abordări comune transfrontaliere, sub forma de scheme structurale și de planuri comune. Aceasta va trebui să se sprijine pe studii aprofundate ale întregii rețele de relații funcționale ale regiunilor de frontieră implicate și să se axeze pe dezvoltarea omogenă a teritoriului unei aceleiași regiuni situate de o parte și de alta a frontierei. În aceasta perspectivă, o atenție deosebită trebuie să fie acordată:

- dezvoltării infrastructurilor și serviciilor de transport și de telecomunicații transfrontaliere;
- conservării transfrontaliere și utilizării durabile a resurselor naturale (cu deosebire în cazul regiunilor de munte, al zonelor costiere, al pădurilor, al zonelor umede etc.);
- dimensiunii transfrontaliere a furnizării de servicii publice și private;
- amenajării coerente a aglomerărilor, orașelor și zonelor de habitat al comunităților etnice transfrontaliere;
- organizării de bazine de angajare a forței de muncă transfrontaliere;
- luptei contra impactului transfrontalier al poluării.

VI. Întărirea cooperării dintre Statele membre ale Consiliului Europei și participarea regiunilor, municipalităților și populației

1. Posibilități create de amenajări ale teritoriului orientate către dezvoltare

(68) Amenajarea teritoriului este o sarcină politică de cooperare și de participare. «Principiile directoare» servesc drept fundament pentru evaluarea măsurilor și proiectelor pertinente în materie de amenajare și care privesc mai multe state. Marea diversitate a măsurilor structurale și teritoriale în cadrul politicii de amenajare face necesară o integrare interdisciplinară și o cooperare între instanțele politice și administrative implicate. Funcțiunea lor constă în a oferi un cadru deciziilor transnaționale, interregionale și interlocale, eliminării contradicțiilor și sporirii sinergiilor. Concepții pe termen lung și la scară mare, traversând frontierele statelor, ar trebui să ofere o reprezentare teritorială prospectivă și

integrată și să servească drept cadru de referință pentru măsurile și proiectele individuale. Aceasta este de o importanță deosebită pentru noile state membre ale Consiliului Europei, deoarece dezvoltarea concreta se desfășoară în prezent de multe ori pe baza unor proiecte promovate la nivel local de către organisme internaționale și naționale, care nu sunt încă integrate într-un cadru de dezvoltare mai larg și nu sunt suficient însoțite de o consultare a locuitorilor și a instanțelor locale.

2. Dezvoltarea unor activități de cooperare la scară europeană pe baza «Principiilor directoare»

(69) În anumite părți ale Europei, activitățile de cooperare în materie de amenajare a

teritoriului au făcut loc deja unor prime experiențe. Adoptarea Schemei de Dezvoltare a Spațiului Comunitar (SDEC) a constituit un pas important din partea statelor UE pentru ceea ce înseamnă cooperarea lor viitoare. În regiunea Mării Baltice, Conferința Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului a propus o serie de măsuri vizând punerea în operă a viziunii "VASAB 2010". Prin intermediul proiectului VASAB 2010 Plus, viziunea teritorială este actualizată pe baza unor experiențe și idei noi; ea este transformată într-un program de acțiune revizuit pentru dezvoltarea teritorială a regiunii. Prin aceasta, sunt elaborate priorități pentru programul Inițiativei comunitare INTERREG IIIB pentru perioada 2000-2006 și de asemenea sunt pregătite proiecte-cheie. În cadrul Spațiului Europa Centrală – Dunăre - Adriatică – Spațiu sud-est european (spațiul CADSES), a început de asemenea o cooperare strânsă în domeniul amenajării. Documentul de referință este raportul "Strategii pentru o amenajare integrată" (VISION PLANET) prezentat de un grup de experți. Pe termen mediu, toate statele membre ale Consiliului European, de exemplu statele riverane Mării Negre și statele caucaziene ar fi implicate în cooperarea transnațională și interregională.

(70) Cooperarea în domeniul amenajării teritoriului între organizațiile internaționale, și cu deosebire între instituțiile Consiliului European și cele ale Uniunii Europene va trebui să fie intensificată. În timpul întâlnirii miniștrilor responsabili cu amenajarea teritoriului din UE la Tampere (Finlanda, octombrie 1999), Statele membre UE și Comisia Europeană au propus o aprofundare a cooperării politice și tehnice cu țările candidate și cu țările riverane ne-membre. Este necesar ca această propunere să fie primită pozitiv.

(71) În acord cu organismele existente de cooperare în domeniul amenajării teritoriului, este preferabil să procedăm pas cu pas în domeniul dezvoltării activităților de cooperare, să ne sprijinim pe organismele de cooperare existente și pe experiența lor, să utilizăm potențialul lor specific. Astfel, în cadrul programului INTERREG al UE, s-au constituit

spații de cooperare (a se vedea hărțile din anexa)¹⁹ care integrează majoritatea statelor membre ale Consiliului European. Proiectele europene astfel promovate vor trebui să servească nu numai pentru aplicarea Schemei de dezvoltare a spațiului comunitar (SDEC), ci și a Principiilor directoare.

(72) Uniunea Europeană susține, de asemenea, prin intermediul programelor sale PHARE, TACIS, MEDA, SAPARD și ISPA dezvoltarea teritorială a țărilor terțe. Ea va trebui să formuleze propuneri de natură să coordoneze INTERREG III cu aceste programe, astfel încât să faciliteze cooperarea transnațională, interregională și transfrontalieră între regiunile UE și regiunile țărilor terțe.

(73) Producerea de informație teritorială regionalizată și comparabilă, cu deosebire în noile țări membre, este importantă ca un prim pas în materie de cooperare transnațională și transfrontalieră. Pe această bază vor putea fi elaborate analize comparative ale tendințelor dezvoltării teritoriale (monitorizare) în cadrul tuturor țărilor membre ale Consiliului European. Dincolo de indicatorii cantitativi, observarea teritorială ar trebui să se refere și la informația calitativă, mai ales cea privind resursele endogene și potențialitățile regiunilor. Abordarea va trebui să fie cât se poate de pragmatică, implicând în fiecare țară membră o organizație tehnică sau un mic grup de experți. În fiecare an, vor trebui realizate analize ale tendințelor pe un număr limitat de teme și ar trebui elaborată o sinteză comparativă. CEE (ONU) și OCDE au furnizat deja baze substanțiale în acest domeniu, care ar trebui dezvoltate.

(74) Pe lângă aceasta, proiectele de amenajare pot fi susținute de instituțiile financiare internaționale: Banca Mondială, Banca de Dezvoltare a Consiliului European, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană de Investiții ar trebui să se implice mai mult în activitățile de cooperare europeană în materie de amenajare a teritoriului.

3 Cooperarea orizontală

(75) Pe parcursul conceperii proiectelor de amenajare, este importantă cooperarea orizontală cu politicile sectoriale care au impact teritorial puternic (de exemplu: politica în transporturi, politica agricolă, politica mediului). Pentru a evalua mai bine într-un stadiu incipient impactele macro-spațiale ale politicilor sectoriale, sunt utilizate proceduri precum “verificarea compatibilității teritoriale”, în diverse țări în cazul unor proiecte de infrastructura importante. O sarcină deosebit de importantă a cooperării orizontale rezidă în coordonarea transfrontalieră în domeniul proiectelor de dezvoltare, între Statele membre ale Consiliului Europei, inclusiv colectivitățile lor teritoriale.

(76) Cooperarea orizontală nu se referă, totuși, numai la politicile sectoriale din sectorul infrastructurilor, ci și la politicile economice, financiare și sociale în ansamblul lor. Și în aceste domenii decizionale, condițiile teritoriale și impactele teritoriale, care trebuie atinse în urma aplicării programelor și măsurilor, vor trebui să fie luate în considerare.

4 Cooperarea verticală

(77) În politica europeană de amenajare a teritoriului, cooperarea între diferitele niveluri administrative este deosebit de importantă. Aceasta trebuie organizată de așa manieră încât autoritățile regionale/locale să adapteze propria lor amenajare la măsurile decise la nivel superior, iar nivelul național să adapteze propriile sale decizii la planurile și proiectele propuse de nivelul regional/local (principiul reciprocității).

(78) În timp ce nivelul național se concentrează în principal pe mizele structurale de importanță transnațională, națională și interregională, nivelul regional trebuie să asigure caracterul durabil și coerența evoluției teritoriale în cooperare cu colectivitățile locale.

(79) Principiile subsidiarității și reciprocității în amenajarea teritoriului nu pot funcționa corect

decât dacă sunt atribuite competențe adecvate la eșalonul regional. Colectivitățile regionale și locale au – în sensul *Cartei Europene a Autonomiei Locale* și al proiectului de *Cartă Europeană a Autonomiei Regionale* – o responsabilitate importantă în materie de amenajare a spațiului. Toate nivelurile trebuie să acționeze concertat, astfel încât să asigure o dezvoltare teritorială durabilă.

(80) Aplicarea principiilor subsidiarității și reciprocității are o importanță deosebită pentru toate țările membre. În vreme ce în majoritatea țărilor membre vechi ale Consiliului Europei, regionalizarea a progresat semnificativ în cursul deceniilor trecute, înființarea instanțelor regionale în noile țări membre se afla abia la început. În fața polarizării teritoriale a dezvoltării economice și a creșterii disparităților regionale în multe dintre noile țări membre, întărirea nivelului regional în interiorul sistemului politico-administrativ reprezintă o condiție hotărâtoare pentru o dezvoltare regională mai echilibrată și durabilă. Progresul în înființarea structurilor regionale în aceste țări trebuie însoțit de un transfer corespunzător de competențe în materie de amenajarea teritoriului.

(81) Creșterea cooperării, mai ales între regiunile și orașele vechilor și noilor țări membre ale Consiliului Europei, de exemplu sub forma de înfrățiri, s-ar dovedi utilă. Și noile țări membre ale Consiliului Europei dispun de o mare experiență în amenajarea teritoriului. Dar experiența lor este încă limitată în ceea ce privește mizele legate de forțele pieței care dau forma procesului de dezvoltare teritorială, precum și mizele privind amenajarea transnațională și procedurile de formare a consensului, la care acestea se raportează. Transferul de *know-how* și asistență tehnică către instanțele de amenajare a teritoriului din țările Europei Centrale și Orientale vor trebui organizate sistematic ca o parte integrantă a cooperării Est-Vest. Un program de formare în acest domeniu trebuie pus în aplicare cu prioritate.

5 Participarea efectivă a societății la procesul de amenajare a teritoriului

(82) Din 1983, Carta Europeană a Amenajării Teritoriului a atras atenția asupra necesității unei participări active a locuitorilor la procesul de amenajare a teritoriului. Anii care au trecut au confirmat această necesitate. În afara de participarea Locuitorilor în cadrul proiectelor locale, regionale și supra-regionale, este necesară o participare a societății europene și a actorilor săi socio-economici, de exemplu prin intermediul organizațiilor neguvernamentale. Implicarea acestora încă dintr-un stadiu

incipient contribuie la creșterea șanselor de succes ale procesului de planificare și la evitarea investițiilor neproductive. Consensul social este de o mare importanță nu numai pentru succesul inițiativelor la nivel local și regional; el creează de asemenea un mediu dinamic pentru investitorii și actorii economici exteriori. Participarea tinerelor generații la procesul de planificare sporește posibilitățile populației de a se interesa de amenajarea regiunii sale și de a se implica într-un mod eficient și inovator. Aceasta reprezintă o condiție esențială pentru ca “ideea europeană” să fie acceptată de populație.

Perspective

(83) Integrarea teritorială a Europei este un proces permanent care se realizează cu pași mici și în care cooperarea – peste frontiere – a Statelor membre ale Consiliului Europei, cu deosebire a regiunilor și municipalităților europene, joacă un rol-cheie. **Principiile directoare** constituie, în calitate de viziune a unei Europe integrate, un document politic de referință pentru numeroase acțiuni și inițiative de amenajare teritorială pe continentul european și mai ales pentru cooperarea transnațională și internațională. Activitățile politice de amenajare a teritoriului ale Conferinței Europene a Miniștrilor

Responsabili cu Amenajarea Teritoriului (CEMAT) în cadrul Consiliului Europei sunt o condiție importantă pentru urmărirea unei integrări armonioase a continentului european, în măsura în care ele atrag atenția asupra dimensiunii teritoriale a politicii de coeziune socială. Adoptarea **Principiilor directoare pentru dezvoltarea durabilă a teritoriului pe continentul european** și luarea lor în considerare în cadrul deciziilor privind amenajarea contribuie net la facilitarea cooperării în ansamblul Europei, urmărind să creeze o Europa mai echilibrată din punct de vedere regional și mai durabilă.

Observații

- (1) Consiliul Europei, Conferința Europeană a Miniștrilor responsabili de Amenajarea Teritoriului (CEMAT): "Carta Europeană a Amenajării Teritoriului" adoptată în 20 mai 1983 la Torremolinos, Spania
- (2) Întâlnirea la vârf a Șefilor de Stat și de Guvern ai Statelor membre în Consiliul Europei, în perioada 10 - 11 oct. 1997, la Strasbourg: Declarația Finală
- (3) idem: Plan de acțiune
- (4) Convenția - cadru Europeană pentru Cooperare Transfrontalieră între Colectivități sau Autorități Teritoriale, din 21 mai 1980
- (5) Schema europeană a amenajării teritoriului adoptată la a 6-a Conferință CEMAT la Lausanne în 1988. Strasbourg 1992.
- (6) Carta Europeană a Autonomiei Locale, Strasbourg 15.10.1985
- (7) cf. Congresului Puterilor Locale și Regionale din Europa: Recomandarea 34 (1997) privind proiectul pentru Carta Europeană a Autonomiei Regionale din 5 iunie 1997
- (8) "Schema de Dezvoltare a Spațiului Comunitar" adoptată de Consiliul Informal al Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului, la Potsdam, Germania, în mai 1999
- (9) "Agenda 21 pentru Baltica" adoptată la cea de a Șaptea Sesiune a Miniștrilor Afacerilor Externe din consiliul Baltic, la Nyborg, Danemarca în iunie 1998.
- (10) "Viziune și Strategii privind Marea Baltică 2010 – în legătură cu Cadru pentru Dezvoltarea Spațială în Regiunea Mării Baltice", cea de a Treia Conferință a Miniștrilor Amenajării Teritoriului din Statele riverane Balticii, Tallin, dec. 1994 și "De la Viziune la Acțiune", a Patra Conferință a Miniștrilor Amenajării Teritoriului din Statele riverane Balticii, Stockholm, oct. 1996.
- (11) A Doua Schiță de Structură Benelux, Bruxelles, 1998.
- (12) "Strategia de Dezvoltare Spațială Integrată a Europei Centrale, Zonei Adriatică și Zonei Dunărene" adoptată la al 4-lea seminar al grupului de proiecte, Viena, ianuarie 2000.
- (13) "Convenția privind Conservarea vieții sălbatice și Mediile Naturale în Europa", Convenția de la Berna, 1979
- (14) "Strategia Europeană privind Diversitatea Biologică și Peisageră" adoptată la conferința miniștrilor "Un Mediu pentru Europa", Sofia, oct. 1995
- (15) Punerea în practică a Rezoluției Nr. 2 de la a 11-a CEMAT (Cipru, oct. 1997)
- (16) Directiva 92/43/CEE a consiliului din 21 mai 1992 privind convenția habitatelor naturale precum și fauna și flora sălbatică. JOCE L206/7 din 22 iulie 1992.
- (17) cf. Convenția europeană a peisajului, CM (2000) 98 rev. 2, adoptată la Comitetul Delegațiilor Miniștrilor la cea de a 718-a reuniune din 19 iulie 2000.
- (18) Decizia rezultată din Recomandarea 1296 (1996) a Adunării Parlamentare referitoare la o Cartă Europeană pentru Zonele Rurale, conform deciziei Comitetului reprezentanților miniștrilor din 1/2 iulie 1999, ca urmare a CEMAT 12 (7 și 8 sept. 2000).
- (19) Recomandările 14 (1995) și 75 (2000) ale Congresului Puterilor Locale și Regionale din Europa și Recomandarea 1274 (1995) a Adunării Parlamentare. Decizia de a se da aceste recomandări a intervenit conform deciziei Comitetului reprezentanților miniștrilor din 1/2 iulie 1999, ca urmare a CEMAT 12 (7 și 8 sept. 2000).
- (20) Comunicatul Comisiei Statelor membre din 28.04.2000 ce stabilește orientările pentru o inițiativă comunitară privind cooperarea transeuropeană și destinată să favorizeze o dezvoltare armonioasă și echilibrată a teritoriului european – Intereg III, JOCE 2000/C 143/08 din 23 mai 2000, parag. 6-29.
Sursa pentru informații privind: Spații transnaționale ale cooperării pentru amenajarea teritoriului – INTERREG III B
[Http://www.inforegio.org/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_fr.htm](http://www.inforegio.org/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_fr.htm)

Anexe

Tabelul 1
Europa comparată cu alte regiuni ale lumii

		Populația în milioane 1995	Procent din populația mondială 1995	PIB la preturile pieței 1995 în dolari la cursul curent	Procent din producția mondială 1995	PIB/h la prețul pieței 1995 în dolari la cursul curent	Investiții directe străine 1994-1996 (în milioane dolari)	Procent în volumul total de investiții	Investiții directe străine pe cap de locuitor 1994-1996 în dolari
Europa		807.246	14,2	9.852,4	35,2	12.205	340.994	39,7	422,4
din care	<i>Aderare la Consiliul Europei înainte de 1990</i>	445.711	7,9	9.052,7	32,3	20.311	306.240	35,6	687,1
	<i>Aderare la Consiliul Europei după 1990</i>	325.532	5,7	756,5	2,7	2.324	33.754	3,9	103,7
	<i>Tari candidate</i>	36.003	0,6	43,2	0,2	1.199	991	0,1	27,5
Japonia și republica Coreeana		169.434	3,0	5.590,7	20,0	32.996	6.061	0,7	35,8
din care	<i>Japonia</i>	124.439	2,2	5.134,3	18,3	41.260	1.151	0,1	9,2
ASEAN		470.686	8,3	749,6	2,7	1.593	67.854	7,9	144,2
MERCOSUR		202.002	3,6	995,6	3,6	4.929	30.419	3,5	150,6
ALENA		384.111	6,8	7.875,9	28,1	20.504	243.975	28,4	635,2
din care	<i>Canada și Mexic</i>	121.221	2,1	846,3	3,0	6.982	53.815	6,3	443,9
	<i>Statele Unite</i>	262.890	4,6	7.029,6	25,1	26.740	190.160	22,1	723,3
Nivel mondial		5.674,432	100,0	28.012,3	100,0	4.937	859.912		

Sursa: Banca Mondială: Indicators de dezvoltare în lume 1998; Națiunile Unite: Anuar Statistic Ediția 42 1995

Tabelul 2
PIB real pentru locuitori în \$ - paritatea puterii de cumpărare 1997

	PIB real pe locuitor (PPA\$) 1997		PIB real pe locuitor (PPA\$) 1997
Albania	2 120	Moldova	1 500
Belgia	22 750	Olanda	21 110
Bulgaria	4 010	Norvegia	24 450
Danemarca	23 690	Austria	22 070
Germania	21 260	Polonia	6 520
Estonia	5 240	Portugalia	14 270
Finlanda	20 150	România	4 310
Franța	22 030	Federația Rusă	4 370
Georgia	1 960	Suedia	19 790
Grecia	12 769	Elveția	25 240
Irlanda	20 710	Slovacia	7 910
Islanda	22 497	Slovenia	11 800
Italia	20 290	Spania	15 930
Croația	4 895	Republica Cehă	10 510
Letonia	3 940	Turcia	6 350
Lituania	4 220	Ucraina	2 190
Luxemburg	30 863	Ungaria	7 200
Malta	13 180	Marea Britanie	20 730
“ex. Republica Iugoslavă a Macedoniei”	3 210	Cipru	14 201

Nu sunt date disponibile pentru Andora, Monaco, San Marino
Sursa: UNDP World Development Report 199

U.E. Inițiativa comunitară Interreg III B: Spațiul de cooperare Alpin

Regiunile UE

Toate zonele sunt doar indicative

Zone în afara UE

Statele membre ale UE

Sursa: COMISIA EUROPEANĂ / Direcția generală pentru politica regională
(http://www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/official/interreg3/maps_fr.htm), 28/04/00

